

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ;
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО**

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.6.32>

БУРЯК К.М.

ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

MEASURES TO PREVENT DOMESTIC CRIME

Стаття присвячена дослідженню заходів запобігання домашній злочинності. Розглянуто, механізм запобігання злочинності у двох площинах: динамічній та статичній. В рамках динамічної площини виокремлено профілактику злочинності, попередження злочинності та припинення розпочатого злочину. Статична складова представлена різноманітними заходами запобігання. Запобіжні заходи проаналізовано за наступними критеріями: за масштабом, за змістом, за суб'єктами, за об'єктами, залежно від рівня здійснення запобіжної діяльності. Запропоновано, перелік загальносоціальних заходів запобігання домашній злочинності, вони націлені на формування обізнаності у громадян про гармонійні відносини у сім'ї та форми прояву насилля, шляхом проведення вебінарів, публікації постів в соціальних мережах. Зазначено, що спеціально-криминологічні заходи запобігання домашній злочинності реалізуються конкретними державними органами, які в рамках своєї компетенції здійснюють контроль, аналіз, моніторинг та протидію домашній злочинності. Визначено, що заходи індивідуального запобігання домашній злочинності націлені на конкретну особу, яка має схильність до проявів насильства щодо свого партнера. Задля запобігання вчинення домашньою злочинністю такою особою їй надають соціальну допомогу, проводять роз'яснювальні бесіди, застосовують обмеження та примус. Домашня злочинність являється комплексним соціальним явищем, тому запобігти їй можливо лише спільними зусиллями та налагодженій роботі суб'єктів запобігання та комплексній реалізації всіх видів заходів запобігання злочинності. Потрібно відмітити, що криминологічні заходи запобігання домашній злочинності мають на меті покращення умов життєдіяльності та співіснування членів суспільства і здебільшого профілактика виступає флагманом, аніж інші застосування правових заходів боротьби з цим видом злочинності.

Ключові слова: *домашня злочинність, механізм запобігання злочинності, загальносоціальні заходи запобігання, спеціально-криминологічні заходи запобігання, індивідуальні заходи запобігання.*

The article is devoted to the study of domestic crime prevention measures. The mechanism of crime prevention is considered in two forms: dynamic and static. The prevention of crime, the warning of crime and the termination of the crime that has started are distinguished within the framework of the dynamic form. The static component is represented by various prevention measures. Preventive measures were

analyzed according to the following criteria: by scale, by content, by subjects, by objects, depending on the level of implementation of preventive activities. A list of general social measures to prevent domestic crime is proposed, they are aimed at creating awareness among citizens about harmonious family relationships and forms of violence, by holding webinars and publishing posts on social networks. It is noted that special criminological measures for the prevention of domestic crime are implemented by specific state bodies that control, analyze, monitor and combat domestic crime within their competence. It was determined that the measures of individual prevention of domestic crime are aimed at a specific person who has a tendency to show violence against his partner. In order to prevent such a person from committing domestic crime, social assistance is provided to him, explanatory discussions are held, restrictions and coercion are applied. Domestic crime is a complex social phenomenon, therefore it can be prevented only by joint efforts and coordinated work of prevention subjects and comprehensive implementation of all types of crime prevention measures. It should be noted that criminological measures to prevent domestic crime have purpose to improve living conditions and coexistence of members of society, and in most cases, prevention is the flagship rather than other applications of legal measures to combat this type of crime.

Key words: *domestic crime, crime prevention mechanism, social prevention measures, special criminological prevention measures, individual prevention measures.*

Постановка проблеми. Незважаючи на досить високу активність законодавця у врегулюванні проблеми протидії та запобігання домашній злочинності, питання щодо усвідомлення громадськістю й обізнаності з цього напрямку залишається найбільш актуальним і потребує термінового вирішення.

Зростання злочинності попутно тягне за собою розвиток багатьох негативних явищ суспільного життя. Тому розробка ефективних заходів запобігання злочинності та їх вчасне застосування є запорукою подолання розвитку злочинності конкретного виду та злочинності в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як засвідчили результати вивчення наукової літератури з даної проблематики її активно та продуктивно розробляють як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Зокрема, серед українських науковців варто виділити праці: О.М. Бандурки, І.Г. Богатирьова, Є.П. Гайворонського, В.В. Голіна, О.М. Джузи, А.П. Закалюка, А.Ф. Зелінського, В.М. Куца, О.М. Литвинова, С.Г. Міщенко, І.В. Однолюк, В.В. Сокуренько, А.С. Чуйкова.

Метою статті є дослідження заходів запобігання домашній злочинності.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж переходити до характеристики заходів запобігання злочинності, хочемо відзначити, що механізм запобігання злочинності виступає одним з головних напрямків протидії злочинності. Протидію злочинності можна визначити, як поєднання запобігання проявам злочинності і кримінально-правового реагування, обумовлене сутністю та змістом самої злочинності. В.В. Сокуренько наголошує, що протидія злочинності являє собою цілеспрямовану комплексну діяльність, що здійснюється як державними органами, господарськими і громадськими організаціями, так і громадськими формуваннями, а також окремими громадянами. На його думку, протидія злочинності базується на нормативно-правових засадах внутрішньої та зовнішньої політики держави, складовою частиною якої є кримінологічна політика, що визначає теоретичні основи, напрями, цілі, методи запобіжного впливу на злочинність [1, с. 13].

На думку С. Г. Міщенко протидія злочинності за своїм характером є правоохоронною діяльністю, яка розглядається як багатофункціональне та різноаспектне поняття, що охоплює собою практично всі сфери державної діяльності [2, с. 10].

О. М. Бандурка сформував наступні завдання протидії злочинності:

- 1) виявлення причин вчинення злочинів і умов, що їм сприяють;
- 2) застосування заходів з усунення встановлених причин і умов або їх нейтралізації (блокування);
- 3) виявлення осіб із протиправною поведінкою, що має тенденцію переростання у вчинення злочинів;
- 4) корегуючий вплив на цих осіб з метою недопущення вчинення ними злочинів шляхом застосування індивідуально-профілактичних заходів;
- 5) застосування заходів, направлених на зниження серед громадян ризику стати жертвами злочинних посягань;

- б) обмеження дії негативних явищ і процесів, супутніх злочинності;
- 7) мобілізація всіх позитивних сил суспільства на створення атмосфери нетерпимості до будь-яких форм злочинної поведінки;
- 8) усунення недоліків у діяльності суб'єктів протидії злочинності;
- 9) підвищення ефективності діяльності з протидії злочинності [3, с. 73].

Для реалізації політики протидії домашній злочинності в Україні норми, які регулюють дану проблематику закріплені в ч.1 ст. 3 Конституції України, ст. 126-1 та ст. 127 Кримінального Кодексу України, ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству», ЗУ «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». Стосовно запозичення міжнародного досвіду у нормотворччу діяльність- нещодавно, 20.06.2022 р., Україна ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Підписання та подальшої імплементації в законодавство України потребують Рекомендації Ради Європи «Запобігання та боротьба з сексизмом» (CM/Rec(2019)1) та Конвенція Міжнародної організації праці № 190 про викоринення насильства та домагань на робочому місці.

Проблемним являється питання реагування на випадки домашньої злочинності в сім'ях військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів (працівники поліції, військовозобов'язані, резервісти під час проходження зборів, особи рядового та начальницького складів Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України). Така ситуація призводить до дискримінації членів родин таких осіб, адже жертва розуміє, що немає сенсу звертатись за правовою допомогою у цих ситуаціях, розгляд таких справ буде закрито на етапі самого звернення. Урядовою уповноваженою з питань гендерної політики висунуто пропозицію проекту ЗУ «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо зміни установленого порядку притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статті».

Запобігання злочинності в широкому розумінні – це історично сформована система подолання об'єктивних та суб'єктивних передумов, яка реалізується шляхом цілеспрямованої діяльності всіх інститутів суспільства щодо усунення, зменшення та нейтралізації факторів, які детермінують існування злочинності та вчинення злочинів. У більш вузькому, прикладному значенні запобігання злочинам є діяльністю, спрямованою на недопущення їх вчинення шляхом виявлення та усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, здійснення впливу на осіб, схильних до їх вчинення [4, с. 145]

А.П. Закалюк вважає, що запобігання злочинності – це різновид суспільної соціально-профілактичної діяльності, функціональний зміст та мета якої полягає у перешкоджанні дії детермінантів злочинності та її проявів, передусім, причин і умов останніх через обмеження, нейтралізацію, а за можливістю – усунення їхньої дії [5, с. 324].

На думку В.В. Голіна, запобігання злочинності – це соціальна політика держави та діяльність громадськості, спрямовані на подолання криміногенно небезпечних суперечностей у суспільних відносинах з метою їх позитивного вирішення, поступового витіснення (загально-соціальне запобігання), а також спеціальна випереджальна практика протидії формуванню і реалізації на різних стадіях злочинних проявів (спеціально-криминологічне запобігання) [6, с. 16].

А. Марієнко трактує запобігання злочинності як сукупність заходів, спрямованих на окремі групи та конкретних осіб, які виконують злочинні наміри, замислюють вчинення злочинів і позитивно сприймають злочинний спосіб життя, з метою дискредитування злочинної поведінки, відмови від злочинної мотивації та наміру або продовження злочинної діяльності [7, с. 193].

І.Г. Богатирьов зауважує, що запобігання сімейно-побутовій злочинності- це система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на припинення домашнього насильства, надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки [8, с. 274].

В. Куц пропонує розглядати механізм запобігання злочинності у двох площинах : динамічній та статичній.

I. Динамічна складова містить наступні заходи запобігання злочинності:

1.1. Профілактика злочинності

Профілактика злочинності (гр. *prophylakticos* – запобіжний) – сукупність заходів, спрямованих на виявлення, обмеження чи нейтралізацію факторів злочинності, суспільної небезпеки особи злочинця, а також на усунення чинників виникнення та розповсюдження окремих видів та форм злочинів [9, с. 19].

В. Куц наголошує, що профілактика націлена на нейтралізацію криміногенних передумов можливого правопорушення, або діяльності з усунення та нейтралізації причин його можливого вчинення, а також умов, що сприяють цьому [10, с. 108].

У кримінології термін «профілактика злочинності» використовують як у широкому, так і у вузькому сенсі. У широкому сенсі під профілактикою розуміють діяльність усіх суб'єктів профілактичної діяльності (як спеціальних, так і тих, чії основні функції не пов'язані з правоохоронною діяльністю), націлену на протидію детермінантам злочинних проявів. Аналіз наукової літератури дає змогу зробити висновок, що під профілактикою злочинів у вузькому сенсі слід розуміти діяльність саме спеціальних суб'єктів, що полягає у розробленні й здійсненні заходів, спрямованих на виявлення й усунення детермінант злочинності, а також здійсненні превентивного впливу на осіб, схильних до протиправної поведінки.

Втілення загальної профілактики здійснення злочинів у сімейно-побутовій сфері, по-перше, стримує людей від скоєння злочинів, по-друге, що досить важливо, виключає можливість стати потерпілим від протиправних дій.

1.2. Попередження злочинності

А.Ф. Зелінський зауважує, що попередження злочинності – це система заходів щодо зниження росту злочинності шляхом усунення її причин та умов (кримінологічні профілактика), а також запобігання та припинення конкретних злочинів [11, с. 140].

І.Г. Богатирьов під попередженням скоєння злочинів розуміє найбільш ефективний, дієвий шлях боротьби зі злочинністю, оскільки заходи попередження направлені, в першу чергу, проти причин, породжуючих злочини, і умов, що сприяють їх здійсненню [8, с. 249]

А. С. Чуйков визначає попередження злочинів як вплив на чинники, які спричиняють появу та розвиток злочинності в певній сфері, який блокує такі чинники та поступово їх знищує [12, с. 434].

На думку В. Куца попередження являє собою сукупність заходів, безпосередньо спрямованих на свідомість конкретних осіб або окремих їхніх груп, які мають злочинні наміри, замислюють вчинення злочину. На рівні індивідуального запобігання злочинам попередження проявляється як інформування потенційного злочинця про нераціональність спланованого ним кримінального правопорушення. Головною ознакою цієї форми запобігання є наявність зусиль, що застосовуються до конкретних осіб, які вже мають намір вчинити злочин. З позиції кримінального права це означає, що попередженням злочину є діяльність суб'єктів запобігання на стадії виявлення умислу на його вчинення [8, с. 109].

1.3. Припинення розпочатого злочину.

В. Куц слушно зауважує, що припинення розпочатого злочину має місце за умови, що відбувається готування до вчинення злочину невеликої тяжкості, передбаченого ч.1 ст. 14 КК України. Якщо готування до злочину охоплюється змістом ч.2 ст. 14 КК України тоді припинення розпочатого злочину слід кваліфікувати не як засіб запобігання, а як правове реагування на вчинення кримінального правопорушення [8, с. 105].

II. Статична складова репрезентує різноманітні засоби запобігання. Вони можуть мати різну суспільну природу і лише деякі з них є предметом кримінології та юриспруденції (засоби оперативно-розшукової профілактики чи попередження кримінальних правопорушень або обвинувальний вирок суду (засіб), проголошення якого є потужним заходом запобігання злочинності, переважно у виді попередження осіб, схильних до вчинення кримінальних правопорушень) [8, с. 106].

Запобіжні заходи можна класифікувати за наступними критеріями:

1) за масштабом: заходи, які здійснюються у територіальному розрізі; заходи, які здійснюються на окремому об'єкті; заходи, націлені на групу осіб;

2) за змістом: заходи соціально-економічного характеру; заходи соціально-демографічного характеру; заходи технічного характеру; заходи екологічного характеру; заходи правового характеру та інші;

3) за суб'єктами: заходи, що здійснюються органами всіх гілок влади, організаціями, трудовими об'єднаннями, установами, окремими громадянами;

4) за об'єктами: відповідно до видів злочинів на протидію яким вони спрямовані;

5) В.В. Голіна виокремлює залежно від рівня здійснення запобіжної діяльності:

– Загальносоціальне запобігання злочинності здійснюється різними органами державної влади й управління, а також громадськими організаціями та громадами, до безпосередніх функцій яких не належить боротьба зі злочинністю. Профілактичний вплив здійснюється шляхом розроблення та реалізації різноманітних економічних та соціальних проектів і програм, які також опосередковано сприяють втіленню спеціально-криминологічних запобіжних заходів [6, с. 62].

Схожу точку зору на термін «загальносоціальне запобігання» висловив О.М. Джужа. Під загальносоціальними заходами він розуміє діяльність щодо виявлення детермінант злочинності, розроблення та усунення заходів, спрямованих на їх усунення й нейтралізацію. Цю діяльність здійснюють державні органи, громадські організації, вона зачіпає інтереси всіх членів суспільства [13, с. 111].

І.М. Клопотун зауважує, що загальносоціальне запобігання злочинам – це позитивний розвиток суспільства в цілому, вдосконалення його економічних, політичних, соціальних та інших інститутів, що об'єктивно сприяє усуненню з життя кризових явищ і диспропорцій, які живлять злочинність [14, с. 327-328].

М. В. Колодязний наголошує, що загальносоціальне запобігання злочинності є першим фундаментальним напрямом, покликаним удосконалити суспільні відносини в соціально-економічній, політичній, ідеологічній, правовій, морально-психологічній та інших сферах. Тому цей рівень запобігання злочинності передбачає вироблення такого соціально-психологічного механізму в суспільстві, який би давав можливість блокувати деструктивну поведінку та усувати причини та умови, що сприяють їй [15, с. 163].

О. М. Литвинова вважає, що заходи загальносоціального (державного) характеру – це сукупність ефективних заходів соціально-економічного, правового, ідеологічного, організаційно-управлінського, культурно-виховного змісту, спрямовані на подальший розвиток та вдосконалення суспільних відносин і усунення чи нейтралізацію детермінант злочинності [16, с. 114].

Загальносоціальне запобігання домашній злочинності становлять наступні заходи:

1) шляхом просвітницької діяльності формування розуміння здорової родини та гармонічних взаємовідносин;

2) організація роботи телефону довіри та психологічної допомоги особам, які знаходяться у токсичних взаємовідносинах;

3) проведення вебінарів для вироблення стереотипу правильних взаємовідносин;

4) публікації в соціальних мережах на тему домашнього насилля та шляхів його подолання;

5) створення спільнот по боротьбі з домашньою злочинністю.

Більшість криминологів схильні виокремлювати віктимологічну профілактику в окремий напрямок загальносоціальної профілактики.

На думку О.М. Джужа та В.В. Василевича віктимологічна профілактика – це специфічна діяльність соціальних інститутів, спрямована на виявлення, усунення або нейтралізацію факторів, обставин, ситуацій, що формують віктимну поведінку та зумовлюють вчинення злочинів, виявлення груп ризику та конкретних осіб з підвищеним ступенем віктимності та вплив на них з метою відновлення або активізації їх захисних можливостей, а також розроблення або вдосконалення уже наявних засобів захисту громадян від злочинів та подальшої віктимізації [17, с. 27].

Є.П. Гайворонський припускає, що віктимологічна профілактика – це цілеспрямований спеціалізований вплив на осіб з неправомірною чи аморальною поведінкою та фактори, що зумовлюють віктимність, пов'язану з такою поведінкою, а також на фактори й осіб, позитивна поведінка яких тісно чи іншою мірою є віктимно небезпечною для них [18, с. 104].

І.Г. Богатирьов зазначає, що основним завданням віктимологічної профілактики сімейно-побутової злочинності є створення системи ефективного соціального захисту всіх громадян від можливої віктимізації, зміна сформованої практики поведінки з потерпілими та іншими жертвами злочинів. Для цього необхідно розробити або удосконалити чинне законодавство, створити нові державні та недержавні структурні підрозділи, соціальні служби, фонди допомоги, реабілітаційні центри та інші організації із захисту жертв злочинів, організувати підготовку спеціальних кадрів для такої роботи. Запобігання сімейно-побутовій злочинності передбачає систему заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без

громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на припинення домашнього насильства, надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки [8, с. 270].

– Спеціально-кримінологічне запобігання злочинності здійснюється конкретними державними органами, для яких боротьба зі злочинністю, захист прав громадян є професійним обов'язком. У процесі своєї професійної діяльності спеціальні суб'єкти здійснюють вплив на криміногенні фактори, а також встановлюють причини та умови вчинення злочинів та вживають заходів щодо їх усунення [6, с. 20].

Спеціально-кримінологічні заходи покликані виконувати такі завдання:

а) контроль рівня злочинності всередині держави;
 б) вивчення зарубіжного досвіду протидії певному виду злочинності; досліджень стосовно цього виду злочинності;

в) розробку та безпосереднє виконання операцій, спрямованих на викорінення злочинних проявів;

г) моніторинг проведених заходів;

д) формування в пересічних громадян законослухняної моделі поведінки [13, с. 267].

Спеціально-кримінологічне запобігання домашній злочинності становлять наступні заходи:

1) створення науково-дослідницьких установ з питання вивчення домашньої злочинності;
 2) ініціювання законотворчої діяльності стосовно протидії домашній злочинності;
 3) розробити дієвий механізм кримінального прогнозування та програмування домашньої злочинності;

4) проведення всеукраїнських соціальних програм, які націлені на формування обізнаності у населення про домашню злочинність;

5) залучення ЗМІ в інформування населення про стан домашньої злочинності, її детермінанти, права жертв такого злочину.

6) створення фондів з надання фінансової та моральної підтримки особам, які стали жертвами домашньої злочинності.

– Індивідуальне запобігання злочинності полягає у цілеспрямованих заходах щодо конкретної особи (групи осіб), схильної до вчинення злочину, причин та умов, що детермінують поведінку цієї особи [6, с. 35].

Індивідуальне запобігання домашній злочинності становлять наступні заходи:

1) заходи переконання – процес логічного обґрунтування особі думки про відмову від криміногенної поведінки, злочинних намірів, антисуспільних установок. Заходи переконання реалізуються шляхом проведення особистих бесід, за допомогою яких роз'яснюються наслідки, міра покарання у разі вчинення домашньої злочинності.

2) заходи соціальної допомоги – соціальна реабілітація, надання соціального житла, соціальна підтримка незахищених верств населення, організація центрів соціально-психологічного впливу та спеціальних консультаційних пунктів.

3) обмеження – профілактичний контроль за місцем проживання або роботи особи з боку правоохоронних органів чи громадськості (наприклад, головою ОСББ).

4) примус виражається у правообмеженнях та репресивній діяльності.

Висновки. Отже, запобігання злочинності є дієвим важелем в боротьбі з певними видами злочинів і злочинністю в цілому. Механізм запобігання злочинності розглянуто у двох площинах: динамічна (профілактика, попередження, припинення розпочатого злочину) та статична. Запобіжні заходи класифіковано за наступними критеріями: за масштабом, за змістом, за суб'єктами, за об'єктами, залежно від рівня здійснення запобіжної діяльності. Запропоновано загальносоціальні, спеціально-кримінологічні та індивідуальні заходи запобігання домашній злочинності. Запровадження та втілення цих заходів є запорукою мінімізації та успішної боротьби з домашньою злочинністю.

Список використаних джерел:

1. Сокуренько В.В. Запобігання злочинності як фундаментальна проблема теоретичної і прикладної кримінології. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Консультат. місія Європ. Союзу. Харків, 2018. С. 13-14.

2. Міщенко С.Г. Роль кримінальної юстиції в протидії злочинності: автореф. дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08-кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. Київ, 2011. 19 с.
3. Бандурка О.М. Протидія злочинності та профілактика злочинів : монографія. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2011. 308 с.
4. Однолько І.В. Теоретичні засади запобігання злочинності. *Юридичний вісник*. 2013. № 4 (29). С. 143-147.
5. Закалюк А.П. Курс сучасної української криминології: теорія і практика: у 3-х кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1. 424 с.
6. Голіна В.В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навчальний посібник. Харків : Нац. юрид.акад. України, 2011. 120 с.
7. Марієнко А. Індивідуальне запобігання злочинам органами внутрішніх справ у системі протидії злочинності: сучасний стан проблеми. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2014. № 4(8). С. 192-197.
8. Богатирьов І. Г. Криминологія: підручник. Київ: Дакор, 2018. 352 с.
9. Психологічний словник / За ред. члена-кореспондента АПН СРСР В.І. Войтка. К., 1982. С. 19.
10. Куц В. Протидія злочинності: сутність і зміст. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 4 С. 104–112.
11. Зелінський А.Ф. Криминологія: Наук. посібник. Харків : Рубікон, 2000. 240 с.
12. Чуйков А.С. Деякі питання спеціально-криминологічної профілактики легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 433–441.
13. Джужа О.М., Кондратьєв Я.Ю., Кулик О.Г., Михайленко П.П. та ін. Криминологія: підручник для студентів вищих навч. закладів / за заг. ред. О. М. Джужі. Київ, 2002. 416 с.
14. Клопотун І.М. Запобігання злочинам, що призводять до надзвичайних ситуацій у в'язничих колоніях: монографія. Київ, 2013. 472 с.
15. Колодяжний М. Г. Насильницькі вимагання майна в Україні: криминологічна характеристика, детермінація та запобігання: монографія / М. Г. Колодяжний; за ред. В.В. Голіни. Х.: Кросроуд, 2010. 288 с.
16. Литвинов О. М. Загальносоціальний вектор у механізмі протидії злочинності та фактори, що його обумовлюють. *Вісник Харків. нац. ун-ту внутр. справ*. 2008. Випуск 41. С. 111–117.
17. Криминологічна віктимологія: навч. посіб. / [Моїсєєв Є. М., Джужа О.М., Василевич В. В. та ін.]; за заг. ред. проф. О. М. Джужі. К.: Атіка, 2006. 352 с.
18. Гайворонський Є.П. Особливості віктимологічної профілактики, що проводиться підрозділами Національної поліції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1(22), том 3. С. 104-107.